

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Autor práce: Anna Frankeová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Milan Znoj, CSc.

Presumpce viny u vysoce postavených politiků jako politický fenomén
The presumption of guilt regarding top politicians as a political phenomenon

Mé poděkování patří zejména mé rodině, která mi byla velkou oporou po celou dobu mého studia a psaní této závěrečné práce. Velké poděkování si zaslouží také můj vedoucí práce doc. PhDr. Ing. Milan Znoj, CSc., za trpělivost a ochotu mi s číkoliv vypomocť a za poskytnutí potřebných rad při psaní práce a jeho odborné vedení.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 7. 2019

Podpis:

Abstrakt:

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První částí je část teoretická. V této teoretické části se věnuji teoriemi řečových aktů autorů J. L. Austina a J. R. Searleho. Tyto teorie jsou stěžejní pro pochopení hlavní metodologické teorie, ze které později vycházím v části praktické, Quentina Skinnera. V neposlední řadě v teoretické části také definuji právní fenomén presumpce nevinu, ze kterého vychází zkoumaný politický fenomén presumpce viny, kterou se zabývá praktická část bakalářské práce.

Druhou polovinu práce tvoří část praktická. V této části analyzuji tři reálné případy z naší nedávné politické historie. Prvním takovýmto případem bude vývoj pojetí presumpce viny u Miloše Zemana, který jako první tento pojem začal užívat a vnesl ho do běžného politického žargónu. Dále pak budu zkoumat politické kauzy politiků Stanislava Grosse a Andreje Babiše.

V závěru své práce potvrdím, či vyvrátím svoji hypotézu.

Klíčová slova:

Presumpce nevinu, presumpce viny, teorie řečových aktů, performativní role jazyka, právní stát, demokratické hodnoty

Abstract:

This thesis is divided into two parts. The first part is the theoretical one. In this theoretical part I am describing the theory of speech acts by the authors J. L. Austin and J. R. Searle. These theories are key elements for the understanding of the main methodology written by the author Q. Skinner, that is used in this thesis later on. In the theoretical part I also define the presumption of innocence which is a commonly used term in law. The reason for this is that the presumption of guilt is based on the presumption of innocence.

The other half is the practical part of my thesis. I am analyzing three real cases out of our recent political history. The first one is the evolution of the concept of presumption of guilt in the political career of Miloš Zeman, who introduced us to this term. I will also be looking at two very well know political cases of Stanislav Gross and Andrej Babiš.

In the end I will either confirm or refute the hypothesis.

Key words:

Presumption of innocence, presumption of guilt, theory of speech acts, the performative role of language, legal state, democratic values

Obsah Bakalářské práce

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	8
2.1 Teorie řečových aktů	9
2.1.1 Pragmaligvistika a její definice	9
2.1.2 Definice teorie řečových aktů	9
2.1.3 Teorie řečových aktů J. L. Austina	10
2.1.4 Teorie jazykových aktů J. R. Searleho	12
2.1.5 Esej Keywords, A Vocabulary of Culture and Society autora Raymonda Williamse	14
2.2 Quentin Skinner-Language and Political Change	16
2.2.1 O Autorovi teorie	16
2.2.2 Jaký je vztah mezi konceptem a samostatným slovem?.....	16
2.2.3 Slovníkový význam slova-the sense of the word	16
2.2.4 Range of reference neboli referenční rozsah	17
2.2.5 Performativní role jazyka podle Q. Skinnera	18
2.3 Definice pojmu presumpce neviný	19
2.3.1 Vztah právního pojmu presumpce neviný a politického konceptu presumpce viny21	
3. PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	22
3.1 Miloš Zeman	24
3.1.1 Od prognostika po premiéra České republiky	24
3.1.2 Proměna názorů Miloše Zemana a jeho cílení na voliče	26
3.1.3 Miloš Zeman a presumpce viny	27
3.1.4 Performativní role jazyka presumpce viny u Miloše Zemana.....	29
3.2 Politické aféry Stanislava Grosse a Andreje Babiše	32
3.2.1 Stanislav Gross a jeho politický vývoj	32
3.2.2 „Křišťálově čisté“ financování bytu Stanislava Grosse	33
3.2.3 Vstup Andreje Babiše do politiky	34
3.2.4 Politické aféry spjaté s Andrejem Babišem.....	35
3.2.5 Srovnání politických afér bývalého premiéra Grosse a současného premiéra Babiše	36
ZÁVĚR	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
POUŽITÉ INTERNETOVÉ ZDROJE	42

1. Úvod

Cílem práce je prozkoumat užívání argumentu o presumpci viny u vrcholných politiků v rámci politického soupeření o moc. Argument presumpce viny významově odkazuje na právní koncept presumpce nevinny, který je důležitou součástí trestního práva v liberální teorii právního státu. Odkazuje na něj ale negativně, to znamená, že platnost právního konceptu presumpce nevinny v politice přinejmenším u vrcholných politiků popírá. Politická argumentace presumpcí viny tedy předpokládá, že existují pádné důvody, aby přinejmenším u vrcholných politiků byla omezena platnost právních principů v politického soupeření o moc. Nabízí se řada otázek: Jaký význam má presumpce nevinny v trestním právu? Proč by tato zásada neměla platit v politické soutěži? Nakolik je vhodné, aby se právní argumentace, byť nepřímo, využívala v politice? V jakém politickém kontextu se u nás začalo argumentovat presumpcí viny? V jakých významných případech byla tato argumentace využita, či opomenuta?

Práce bude mít část teoretickou, kde bude pojednáno o právním principu nevinny a jeho významu v teorii právního státu. Součástí teoretické části bude detailní rozpracování řečových teorií autorů J. L. Austina a J. R. Searleho, které budou sloužit jako základ mnou využívané metodologie. Hlavní využívanou teorií však bude teorie performativní role jazyka, kterou nalezneme v článku autora Quentina Skinnera „*Language and Political Change*“.

V části praktické bude zkoumán politický kontext, ve kterém se u nás začalo s presumpcí viny u politiků argumentovat, jmenovitě kampaň sociální demokracie a jejího předsedy Miloše Zemana ve volbách v roce 1998 v souvislosti s tím, jak v českých poměrech rezonovala akce „čisté ruce“. Zaměřovat se budu hlavně na změnu jeho postoje v průběhu jeho politické kariéry. V návaznosti na to budou rozebrány další dvě kauzy vrcholných českých politiků, kteří byli podezřelí z trestních podvodů anebo byli přímo obviněni, jmenovitě kauzy Stanislava Grosse a Andreje Babiše. Sledován bude politický kontext a průběh veřejné debaty, která se kolem těchto kauz vytvořila.

Primárním zdrojem v praktické části této bakalářské práce budou internetové zdroje, a to je podmíněné charakterem zkoumaných kauz a také jejich aktuálností. Zároveň mi ale jako zdroj poslouží kniha *Opuštěná společnost, Česká cesta od Masaryka po Babiše* od žurnalisty Erika Tabery, biografie Miloše Zemana *Jak jsem se mýlil v politice* a *Zpověď informovaného optimisty*. Toto jsou mé primární prameny, z kterých budu vycházet, zbytek zdrojů uvedu na konci práce v celkovém výčtu zdrojů.

2. Teoretická část bakalářské práce

V teoretické části své bakalářské práce budu definovat mnou vybranou metodologii, kterou následně budu v praktické části aplikovat na tři konkrétní případy z naší nedávné politické historie, abych potvrdila či vyvrátila svou předem určenou hypotézu.

Jako primárním zdrojem literatury mi poslouží esej autora Q. Skinnera *Language and political change*. Ačkoliv budu vycházet zejména z jeho práce, je důležité pro porozumění jeho teorie o performativní roli jazyka uvést i autory J. L. Austina a J. R. Searleho, kteří se oba zabývají teorií řečového jednání, a proto jsou pro mou metodologii a pochopení teorie o performativní roli jazyka autora Skinnera klíčoví.

Důvod, proč jsem zvolila teorii řečových aktů a performativní pohled na jazyk jako svoji metodologii je ten, že výstupy politiků jsou z velké části založené na jejich verbálním projevu. Jak se politik vyjadřuje ovlivňuje to, na koho cílí, kam se v politické sféře sám zařazuje a jakým způsobem se snaží působit na své voliče. Vzhledem k tomu, že zkoumaný pojem presumpce viny je založen na tom, že referenční rámec právního pojmu je rozšířen o performativní pohled, je důležité, aby v této práci definice obou těchto teorií zazněly.

Zároveň nastíním v teoretické části své práce koncept presumpce neviny. K tomu, abych tento právní termín mohla definovat, budu vycházet z odborné právnické literatury, a to z knih Principů českého ústavního práva a Základní práva dále pak z pramenů práva, z kterých vychází náš právní řád jako je například Ústava České republiky a Listina základních práv svobod. Tento právní pojem je velice hojně využíván společností a v praktické části této práce budu popisovat vliv negace tohoto pojmu na právní stát, stav demokracie a pohled společnosti na vysoko postavené politiky. Jedná se o negativní aplikaci právního pojmu. Zkoumat budu právě performativní rámec aplikace presumpce viny na oblast politického jednání.

2.1 Teorie řečových aktů

2.1.1 Pragmaligvistika a její definice

Teorie aktů má počátky v sémantice a filozofii, patří zároveň mezi nejdůležitější téma pragmaligvistiky. Z tohoto důvodu nejdříve definuji pragmaligvistiku a až v druhé řadě se zaměřím na teorii řečových aktů jako takovou.

Machová a Švehlová pragmaligvistiku definují takto: “*Předmětem pragmatické analýzy nejsou slova, ale výpovědi (jejich konfigurace a jejich významy náleží syntaxi a sémantice); patří do ní také analýza neverbálních prostředků dané situace*“ (Machová, S.; Švehlová, M., 2001, s. 136). Pragmaligvistika se nezabývá řečovým výrazem, ale výpovědí, která má v konkrétním použití v dané situaci jasně daný záměr.

Autorky Machová a Švehlová pragmaligvistiku vnímají jako lingvistický přístup, který se zabývá působením řeči nebo také textu na uživatele. *Zkoumá vztahy mezi znaky, uživatelem a mimojazykovou skutečností* (Machová, S; Švehlová, M. ,2001, s. 85).

Adresát reaguje na řeč mluvčího podle kontextu situace a podle vztahu k mluvčímu a podle způsobu jeho vlastní interpretace, která je založena na jeho vlastním vnímáním přednášeného textu. Zde hraje velkou roli pragmatická kompetence jedince. Ta je založena na kompetenci jedince pochopit text a záleží na tom, jakou jazykovou výbavou jedinec disponuje, a na tom s jakou znalostí jedinec do komunikace přichází (Machová, S; Švehlová, M. ,2001, s. 85).

Teorie řečových aktů je v mém zkoumání zásadní vzhledem k způsobu, jakým se politici společnosti představují. Ke své prezentaci užívají verbální prostředky, a to ať už se jedná o psaný projev či mluvený projev. Z tohoto důvodu je pochopení základů těchto teorií základní kámen k porozumění zkoumané oblasti.

2.1.2 Definice teorie řečových aktů

Jak jsem již výše psala, je teorie řečových aktů spadá do oblasti pragmaligvistiky. Z práce prvních teoretiků této problematiky Ch. Pierceho, K. Bühlera a L. Wittgensteina vycházeli autoři J. L. Austin J. R. Searle, kterými se budu ve své práci zabývat samostatně později.

Předmětem zkoumání pragmaligvistiky není jazykový výraz, ale výpověď, která vychází z dané situace a má zároveň určitá záměr. Teorie řečových aktů se dívá na jazykové jednání v širším kontextu, než kdybychom na mluvenou výpověď nahlíželi z gramatického hlediska či zkoumali každou jednotlivou větu jako větu osamocenou. Každá výpověď má víc

nežli pouze gramatický základ a plní tak speciální funkci a záměr autora výpovědi. Řečové akty se pak zabývají tím, jak tato jazyková výpověď funguje v komunikaci. Tato teorie vychází z toho, že jazyková výpověď funguje jako řečové jednání, které má stejné důsledky, jako by měly činy. U každé výpovědi určujeme ilokuční funkci. Tedy propoziční obsah výpovědi a její záměr.

Jazykovědci a filozofové zabývající se teorií řečového aktu si kladou jednu základní otázku a z té pak vycházejí ve svém zkoumání: „Co děláme, když mluvíme a má naše výpověď stejnou váhu jako činy“.

J. L. Austin teorii řečových aktů převzal a detailně ji rozvedl, J. R. Searle navázal na jeho práci a teorii řečových aktů připojil ke své teorii jednání.

2.1.3 Teorie řečových aktů J. L. Austina

Při zkoumání teorie řečových aktů J. L. Austina, vycházíme z jeho díla „*How to Do Things With Words*“. Tento text, který byl zpracován původně jako přednáška, která zazněla na půdě Harwardské univerzity v roce 1955, primárně pracuje s tím, že prohlášení neplní pouze funkci popisnou, ale slouží jako výpovědní prvek. Jde tedy proti tradičnímu rozdělení výroků, které je dělí pouze do dvou kategorií, a to na pravdivé výroky nebo nepravdivé (Fiala, 200, s. 173-174).

Podle Austina je třeba pro pochopení samotného světa pochopení řeči samotné. Klíčové je porozumění, že řeč není využívána s naprostou přesností. K tomu je podle něj třeba mít zkušenost z lidského vývoje, díky které se pak jedinec snaží orientovat v mezilidských vztazích a v rozlišnostech v jazyce (Austin, 2000, s. 9-10).

Jak je zřejmé ze samotného názvu jeho knihy (*Jak dělat něco slovy*), zabývá se Austin tím, že námi pronesené výroky slouží jako prostředky, který něco činí. Tuto jeho teorii aplikuje na věty s performativní výpovědí. Nejčastěji svoje tvrzení ukazuje na příkladu slibu, ale také tuto teorii dokazuje na manželských závazcích, atp.

J. L. Austin používá pojem „konstativ“ pro tvrzení, u kterých se dá rozpoznat, zdali je vyřčená skutečnost pravdivá či není. Kritizuje použití slova deskripce právě z tohoto důvodu, že ne u všech výpovědí se o deskripce jedná a užití tohoto pojmu by mohlo vyvolat opačný dojem. (Austin, 2000, s. 20).

J. L. Austin rozděluje věty na dva typy-performativní typ věty a konstativní. Konstativní věty konstatují určitý stav věci a lze u nich určit, zdali jsou tyto výroky pravdivé

či nepravdivé. Věta konstativní slouží primárně k oznamování, nevykonáváme skrz ni žádnou činnost.

Performativy jsou opakem prvního druhu vět. Taková to věta neslouží k deskripci nějaké skutečnosti a ani u ní nelze určit pravdivost či nepravdivost. Užitím performativní věty, jak jež samotný název napovídá, je jazykový akt neboli slovní čin, kterým aktivně něco činíme. Ačkoliv se nedá určit pravdivost takovéto věty, lze říci, zdali bylo vykonání původního záměru zdařilé či nezdařilé. Používá pro toto rozdělení pojmů „*felicitous*“ a „*infelicitous*“ (Austin, 2000, s. 30-32).

Velká část textu *Jak udělat něco slovy* je věnována rozeznávání těchto dvou druhů vět od sebe. Sám však přichází ke zjištění, že naprosto striktní rozdělení není reálně možné. Zkoumá také jak určit úspěšnou performativní větu. Aby byla performativní věta považována za *felicitous*, musí splnit Austinem dané podmínky:

A.1 Musí existovat nějaká přijatá konvenční procedura, která má určitá konvenční účinek, procedura zahrnující vypovídání určitých slov určitými osobami za určitých podmínek, a dále

A.2 jednotlivé osoby a okolnosti musí být v daném případě přiměřené tomu, aby se one speciální procedury, která má být použita, mohlo použít.

B.1 Procedura musí být provedena všemi účastníky správně a zároveň i (B.2) úplně.

F.1 Kde tato procedura-jak tomu často bývá-má být použita lidmi, kteří mají určité myšlenky či určité city, nebo jako základ určitého následného chování některého z účastníků, pak osoba, která se na ní podílí (a takto se jí dovolává), musí ony myšlenky a city skutečně mít, a účastníci musí mít za záměr tak a tak se chovat, a dále

F.2 skutečně se následně takto chovat musí. (Austin, 2000, s. 31)

Austin ve své práci přiznává, že konstativní výpovědi mohou v určitých případech mít charakter jednání, a naopak i performativní výpovědi mohou být vzešlé ze skutečnosti. I přesto si stále stojí na svém tvrzení, že něco říkat se rovná tomu něco říkat a rozděluje tak řečové akty do tří skupin-**lokuce, ilokuce a perlokuce**. Ty slouží k lepšímu rozpoznání, kdy se v promluvě jedná o vykonávání činnosti. (Austin, 2000, s. 101-109)

1. Lokuce

Lokucí Austin a později i Searle chápe slovní obsah věty a samotné pronesení výpovědi. Lokuce je „*vyslovení věty, která se skládá ze slov nějakého existujícího jazyka, je gramaticky dobře utvořena a má určitý význam*“ (Austin, 2000, s. 86). Skládá se ze tří částí: fonetické, fatické a rhétické části. Fonetická část znamená pouze to, že při pronašení věty

vydáváme zvuky. Fatická část určuje, zdali vypovězené zvuky přísluší nějakému jazyku a jsou i gramaticky dobře vyslovené. Rhétická část dává řečovému aktu smysl a přiřazuje větu určitou referenci. (Austin, 2000, s. 102)

2. Ilokuce

Ilokuce slouží k zrcadlení záměru, který chtěl autor výpovědi předat. Výpovědí, která je postavena na gramatických pravidlech daného jazyka, vzniká ilokučním aktem jednání. Pod ilokuci můžeme zařadit věty, které mají jako záměr vyslovit souhlas, prosbu, námitku, varování atd. Pojem „ilokuční síla“ popisuje jaký vliv má daná věta na adresáta a za jakým účelem vznikla v konkrétní situaci. (Austin, 2000, s. 102)

3. Perlokuce

Perlokuční akty jsou výsledky promluvy na adresáty dané výpovědi. Součástí jsou vždy důsledky, které byly promluvou způsobeny.

Výše popsané druhy vět můžeme nejlépe demonstrovat na příkladu:

- „*V zadních lavicích někdo mluví*“ - U této věty se jedná o lokuci z toho důvodu, že se pouze jedná o popsání dané situace. Nedochozí k vykonávání žádné činnosti a tvrzení se dá potvrdit nebo popřít.
- „*Utište se tam vzadu!*“ - Tato věta je míněná jako příkaz. Jedná se tedy o jazykový akt, který se nedá vyvrátit nebo potvrdit. Lze však sledovat účinek tohoto aktu, zdali byl úspěšný či nebyl.
- *V důsledku na ilokuční akt třída reagovala tím, že se utišila.* - Reakce třídy představuje perlokuční akt. Třída reaguje na příkaz mluvčího a ilokuce se může označit jako úspěšná, jelikož náplň příkazu byla naplněna.

2.1.4 Teorie jazykových aktů J. R. Searleho

Práce J. R. Searleho přímo navazuje na teorie Austina. Přebírá jeho teorii a dále ji rozvíjí tím, že různé přístupy a body dále rozpracovává. Teorii taky obměňuje, jelikož se na určité věci dívá z jiným přístupem, základ ale zůstává stejný. Jeho předchůdce definoval pojmy řečových aktů, Searle tyto pojmy používá a detailně rozpracovává Austinem popsanou teorii. Svoji práci soustředí zejména na zkoumání jazykových univerzálií.

Austin rozděluje řeční akty do tří skupin. U Searleho je tomu jinak, rozděluje řeční akty do 4 skupin. Rozlišuje výpovědní, propoziční, ilokuční a perlokuční řečový akt. (Searle, 2007, s. 41) Tyto druhy podrobně definuji a pak je jednotlivě na příkladu uvedu:

1. Výpovědní akt

Výpovědním aktem Searle myslí samotné vyslovení slov. Podobně jako popisuje Austin lokační akt (přesněji jeho dvě složky-fonetická a fatická část), popisuje Searle akt výpovědní. Jedná se o vyslovení zvuků, které podléhají gramatickým a jazykovým pravidlům. (Searle, 2007, s. 41)

2. Propoziční akt

Propoziční akt odpovídá v Austinově rozdělení lokučnímu aktu. Jedná se o daný smysl vysloveného projevu. Plní referenční a predikční jazykovou funkci. (Searle, 2007, s. 41)

3. Ilokuční akt

Searle ilokuční akt chápe stejně jako jeho předchůdce. Ilokuce přidává vyslovené výpovědi jazykový akt. Ilokuce je jednání pomocí jazykových prostředků, skrz ni se mluvčí může dotazovat, tvrdit něco, přikazovat, dávat rozkaz atd. (Searle, 2007, s. 42)

4. Perlokuční akt

Tento bod Searle celý přejímá od Austina. „*Je to důsledek, anebo účinek těchto aktů na konání, myšlení anebo přesvědčení posluchačů*“. (Searle, 2007, s. 43) Z toho vychází, že podle Searleho předchozí tři uvedené jazykové akty probíhají současně a perlokuční akt je jejich důsledkem.

Searle aplikuje druhy jazykových aktů na stejnou větu, aby byl zřetelný rozdíl mezi nimi:

- *Sam často kouří.* – U této věty se jedná o výpovědní akt.
- *Sam často kouří?* - Tato věta je propozičním aktem podle výše uvedených podmínek.
- *Same, kuř často!* - Jelikož je z této věty patrný rozkaz, zařadili bychom tuto větu mezi ilokuční akty.
- *Kéž by Sam často kouřil*“- Z této přací věty je patrné, že se jedná o perlokuční akt, jelikož vyslovuje přání a přesvědčení mluvčího.

Searle rozřadil klasifikaci mluvních aktů do pěti kategorií ilokučních aktů, a to na asertivu, derektivu, komisivu, expresivu a deklarativu. U všech druhů ilokačních vztahů je důležité si uvědomit jejich vztah mezi jazykem a světem. Tedy zdali jazykový akt zrcadlí vnější svět, nebo jestli jazykový akt vytváří nové skutečnosti.

1. Asertivní ilokuční akt

U asertivního aktu se jedná o jednoduché tvrzení toho, jak se věci mají. Lze určit, zdali je toto tvrzení pravdivé či ne. V tomto případě je vztah mezi jazykem a světem jednoduchý, jazykový akt popisuje již známou skutečnost. V těchto větách nalezneme slovesa jako přísahám, tvrdím atd. (Searle, 1979, s. 1-28)

2. Direktivní ilokuční akt

Pomocí direktivního aktu autor výroku ovlivňuje posluchače. Jde o druh jazykového jednání, který podněcuje posluchače k určité činnosti. Zde jazyk vytváří nové skutečnosti. Patří sem slova jako: přikázat, poprosit, nařídit, přizvat atd. (Searle, 1979, s. 1-28)

3. Komisivní ilokuční akty

U komisiv se jedná o vyslovení závazku. Podobně jako u direktivních aktů by se dalo říct, že jazyk ovlivňuje skutečnost, ale u tohoto druhu věty to nemusí být tak jednoznačné. Často obsažená slovesa v komisivních větách jsou například: slibuji, přísahám, udělám atd. (Searle, 1979, s. 1-28)

4. Expresivní ilokuční akt

Expresivní akty již jak název napovídá, znázorňují emoční a psychický postoj autora výroku. V tomto druhu věty není vztah mezi jazykem a světem, navzájem se neovlivňují. Expresivním aktem je například omluva, poděkování, blahopřání, kondolence atd. (Searle, 1979, s. 1-28)

5. Deklerativní ilokuční akt

Deklerativními akty něco přímo vykonáváme. Tímto aktem měníme sociální realitu a u toho plyne, že jazyk vytváří skutečnost. Je to druh výpovědi, která má reálný účinek.

2.1.5 Esej Keywords, A Vocabulary of Culture and Society autora Raymonda Williamse

Tato eseje byla původně součástí knihy z roku 1958 Culture and Society, následně však byla vydána separátně. Skinner hned v úvodu svého textu Language and Political Change zmiňuje tuto eseje a cituje pasáž, ze které Skinner ve svém textu vychází.

Raymond zkoumá běžně užívaná klíčová slova, ve tvaru, ve kterém jsou běžně užívána a strukturalizujeme jejich vývoj skrz historické periody, budeme velmi pravděpodobně schopni vnímat jejich vyznění v současných politických debatách, a to s velkou mírou obezřetnosti.

Skinner na tuto esej navazuje, avšak kritizuje Williamse za názor, že „vlastnit, respektive ovládat slovo není to samé, jako užívat toto slovo správným způsobem“ (Skinner, 1989, s.7). Reaguje, že nemůže být základní premisou ke správnému užívání a pochopení pojmu, aby toto slovo bylo ve „vlastnictví“ užívajícího mluvčího. To nezaručuje pochopení konceptu, který je třeba k porozumění korektního užití. Zejména pak z toho důvodu, že já si mohu myslet, že užívám slovo správně, ale opak bude pravou. Další část textu Skinnera reaguje na tuto kritiku a zabývá se otázkou: „*Jaký je vztah mezi konceptem a slovem?*“. Tím se budu zabývat v další kapitole, věnované pouze dílu Quentina Skinnera.

2.2 Quentin Skinner-Language and Political Change

2.2.1 O Autorovi teorie

Quentin Skinner je britským historikem, který v současné době působí jako profesor historie a politických studií na Queen Mary University of London. Je absolventem Gonville and Caius College v Cambridge a zakladatelem Cambridžské školy historie a politického myšlení.

Jeho hlavním zaměřením je historie politického smýšlení, a to v moderní evropské historii. Velkou část jeho práce inspirovali autoři Niccolo Machiavelli a Thomas Hobbes. Na tyto autory navázal a zabýval se především rolí moderního státu a náтурой politické svobody.

2.2.2 Jaký je vztah mezi konceptem a samostatným slovem?

Vztah mezi ideovým konceptem a samostatným slovem je stěžejní otázkou eseje *Language and political change* autora Quentina Skinnera. Hned po položení si této otázky autor konstatuje, že velice pravděpodobně nebude možné ji zodpovědět jedinou formulací. Říká však, že je jisté, že: *„a sign that a group or society has entered into the self-conscious possession of a new concept is that a corresponding vocabulary will be developed, a Vocabulary which cant hen be used to pick out and discuss the concept with consistency“* (Skinner, 1989, s.8).

Skinner používá jako důkaz, že něco jako ideový koncept slov existuje to, že vždy když takovýto koncept vznikne, začne skupina/společnost užívající tento koncept, využívat stejnou skupinu slov v propojení s tímto konceptem. Každý samostatný koncept tedy využívá svůj korespondující slovník slov, která se ve spojení s tímto konceptem nejčastěji užívají. Zároveň tím Skinner dokazuje, že vztah mezi slovy a konceptem existuje (Skinner, 1989, s.9).

2.2.3 Slovníkový význam slova-the sense of the word

První věc, která se u slova většinou kategorizujeme podle Skinnera je obecný slovníkový význam. *„It is necessary to know the nature and range of the criteria in virtue of which the word or expression is standardly employed.“* (Skinner, 1989, s.9) Přírozená povaha a rozsah slova jsou základní informace u jakéhokoliv pojmu.

Skinner používá ukázkový příklad, aby své argumenty podložil. K tomu používá slovo „odvážný“. Dejme tomu, že by někdo nebyl znalý významu tohoto slova. Druhý jedinec, který by byl obeznámený s využitím tohoto slova a slovníkovým významem, by musel při

popisu pojmu „odvážný“ zmínit další podobná a protikladná adjektiva. Tím by popsal distinktivní roli daného pojmu v našem jazyce, kterou mu společnost přidělila. Autor ve svém textu pojem „odvážný“ popisuje tak, že pokud chceme popsat nějaký čin tímto slovem, musí se jednat od čin dobrovolný, o čin, který by mohl být nebezpečný a že aktér, na které se adjektivum vztahuje, musí o tomto nebezpečí vědět a přes to mu čelit (Skinner, 1989, s.9).

2.2.4 Range of reference neboli referenční rozsah

Ke korektnímu užívání pojmu není důležitý pouze slovníkový význam slova, ale také jeho referenční rozsah. „*I also need to know its range of reference. I need, that is, to have a clear sense of the nature of the circumstances in which the word can properly be used to designate particular actions or states of affairs*”. (Skinner, 1989, s.10)

Skinner u rozsahu reference tvrdí, že bývá často mylně spojovaná se samotným slovníkovým významem. Aby význam rozsahu reference lépe vysvětlil, popisuje jej jako porozumění konsekvence uplatnění kritérií k užití daného slova řádně.

Ve chvíli, kdy porozumíme užití slova a jeho významu a významu tohoto pojmu v užívaném jazyce, získáváme plný rozsah reference tohoto slova a tím pádem jej i správně aplikujeme v dialogu. (Skinner, 1989, s.10)

Skinner dále pak tvrdí, že v konsekvenci na pochopení pravého významu a rozsahu slova je mluvčí dále schopný zkoumat a objevovat pravý význam slova v kontextu světa.

Slovníkový význam Skinner demonstroval na slovu *odvážný*. Stejně tomu tak je u rozsahu referencí. Jestliže jsem schopný správně aplikovat, slovo podle slovníkového významu, ale i rozsahu jeho referencí, jsem při aplikaci slova *odvážný* způsobilý dopodrobna probrat okolnosti, které musí nastat, abych jej mohl užít nebo zdali by se na popisovanou událost nehodí jiné adjektivum, které by svým významem více a lépe odpovídalo reálné skutečnosti. Někdo by například, říká Skinner, použil pojem *odvážný* pro popis něčí bolestivé smrti, které však čelil bez obav. Ale jak jsme si řekli u slovníkového významu, chyběla by v tomto smyslu ona hrozba nebezpečí, a proto by raději měl použít adjektivum *statečný*. Tak bychom mohli říct, že je *odvážné* vystoupit z hlediště v cirkusu a dostat se do blízkosti lva. Zde by se však dalo argumentovat, že spíše, než *odvážná* by tato bláznivá spontánní akce mohla být spíše *lehkomyšlná*. Oba uvedené příklady ukazují to, jak může být rozsah referencí různý a jak se může lišit v různých situacích. Oba příklady však mluví o referenci, a ne slovníkového významu slova. U obou příkladů zkoumáme k okolnosti užití pojmu. Právnick by toto zkoumání nazval „fakta zkoumaného příkladu“. (Skinner, 1989, s.10)

K aplikaci jakéhokoliv slova k reálnému skutečnému dění ve světě, musíme ovládat obojí. Jak slovníkový význam pojmu, tak musíme mít i přehled o rozsahu referencí. Bez toho nejsme schopni správně a logicky užívat slov.

2.2.5 Performativní role jazyka podle Q. Skinnera

Skinner přichází ještě s třetí důležitou složkou jazyka, kterou rozšiřuje slovníkový význam a rozsah referencí. Nazývá jí performativní roli jazyka. Tato složka je naprosto klíčová u hodnotících pojmů, u kterých si se slovníkovým významem a rozsahem referencí nevystačíme. U hodnotících termínů musíme také znát přesný rozsah postojů, které užívaný termín vyjadřuje.

Skinner se zde odkazuje na J. L. Austina který říká: „*že je nutné znát jaký typ slovního aktu slovo může vykonávat k tomu, aby splňovalo svůj účel*“. (Skinner, 1989, s.10)

Nikdo nemůže tvrdit, že správně porozuměl použití adjektiva *odvážný*, jestliže si jedinec není vědom toho, že toto adjektivum je nejčastěji užíváno k vyjádření obdivu nad popisovanou událostí a zároveň k vyjádření souhlasu nad tímto jednáním. Při užívání hodnotícího výrazu nejen pojmenováváme určitý skutek či událost, ale zároveň tím i vyjadřujeme naše hodnotící morální stanovisko, nebo jak Skinner říká „...*a specific moral light*“. Adjektivum *odvážný* mi nedává možnost vyjádřit nad popisovanou událostí posměch či opovržení. Není to performativní role tohoto slova. (Skinner, 1989, s.11) Aplikace těchto tří principů je pro hodnotící pojmy zásadní podle Skinnera.

2.3 Definice pojmu presumpce nevinoty

Ačkoliv se ve své bakalářské práci budu v praktické části zabývat pojmem presumpce nevinoty a vlivu úroveň demokracie a právního státu, je důležité definovat i pojem presumpce nevinoty, na kterém pojem presumpce nevinoty parazituje.

Historie tohoto právního precedence sahá až do starověku, kdy římský právník Ulpianus začal prosazovat presumpci řádného římského občana, ačkoliv se od této právní normy později ve středověku upouští. Ve středověku platila povinnost obviněného k sebeobviňování a k sebeusvědčování. Obviněný k tomu byl často donucen tzv. torturou, což byl druh použití násilí při výsleších ve středověku. Buržoazní revoluce pak zásadu zákazu sebeobviňování („*nemo tenetur*“) vrátila nazpět do právníků řádů. Ve dvacátém století, zejména pak v druhé polovině, se tento princip začal šířit i do mezinárodněprávních dokumentů jako je například Všeobecná deklarace lidských práv. Návrat tohoto právního principu je zpravidla spojován s nástupem buržoazní revoluce (Bartoň a kolektiv, 2016, s. 545).

Naše společnost se od listopadové revoluce, která se konala v roce 1989, formuje jako demokratický stát, který je založen na pevných základech právního státu. Pod doktrínou právní stát rozumíme státní moc, která je však podřízená platnému právu (Schmitt, 2007, kapitola 7). Presumpce nevinoty se vedle svobody slova, možnost všeobecných a rovných voleb řadí mezi pilíře demokratického právního státu. Tento princip vychází z toho, že na každého člověka se právní systém musí dívat jako na řádného občana, a to bez jakýchkoliv výjimek, do té doby, kdy by mu byl dokázán opak. Princip předpokladu řádnosti občanů patří k obecným zásadám demokratických systémů, které se řídí právním systémem *common law*.

Presumpce nevinoty je procesně právní garance, která se užívá v oblasti trestního práva. Spočívá v tom, že na každého obviněného se za každé okolnosti při trestním či přestupkovém řízení nahlíží jako na nevinného, dokud by soud pravomocně nerozhodl o opaku (Bartoň a kolektiv, 2016, s. 543). Tento právní princip patří k základním principům právního státu a je úzce spojen s právní zásadou *in dubio pro reo*, tedy zásadě, že soud musí rozhodovat ve prospěch obžalovaného, pokud o jeho vině existují pochybnosti, které nelze nikterak odstranit. (Wintr, 2018, s. 196)

Jedenáctý článek odstavce jedna Všeobecné deklarace lidských práv přesněji uvádí, že: „*Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.*“

Stejně tak je presumpce nevinny zakotvená i v české Listině základních práv a svobod v hlavě páté (Právo na soudní a jinou právní ochranu) v článku 40 odstavec číslo 2: „Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“

Obviněný člověk tedy nemá před soudem povinnost dokazovat, že není vinný. Je tomu přesně naopak, protože soudce musí dokázat, že obviněný vinný je, a to na právoplatných důkazech. Tento princip je důkazem soudcovské nezávislosti. Právě onen hmotněprávní aspekt tohoto principu neumožňuje obviněného nazývat vinným (Bartoň a kolektiv, 2016, s. 543).

Zdeněk Madar ve svém Právnickém slovníku presumpci nevinny definuje takto: „Presumpce nevinny patří mezi základní zásady trestního řízení; záleží v tom, že dokud pravomocným (právní moc) rozsudkem (rozhodnutí v trestním řízení) není vyslovena vina, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení (obviněný, podezřelý), hledět, jako by byl vinen trestným činem, respektive přečinem. Není-li vina obžalovaného plně dokázána, musí být vynesena rozsudek zprošťující a obžalovaného je popřípadě nutno odškodnit za vazbu, neboť zde platí, že neprokázaná vina má stejné procesní důsledky jako prokázaná nevinna.“ (Madar, 1988, s. 121)

Jedním z často zmiňovaných problémů tohoto principu je vztah presumpce nevinny vůči pachateli, který nebyl ještě odhalen, nebo který je v pouze podezřelým. Také by se dala vést debata o tom, komu přísluší povinnost řídit se tímto principem. Tedy jestli se jím má řídit pouze orgán, který vyřizuje trestní řízení, nebo zdali se vztahuje i dále na soukromé osoby, stát, obecná veřejnost a tak dále. Mohli bychom argumentovat, že pokud bychom byli donuceni řídit se právní fikcí, mohlo by to kolidovat s dalším právním principem, a to principem svobodného přesvědčení a svobodného projevu. Principem nevinny se musí řídit tedy i zpravodajská média, která by svým voličům neměla podsouvat jakékoliv individuální pocity či dojmy. Média mají za úkol být objektivní a nezaujatá a pouze předložit čtenářům či posluchačům pravdivé a podložené informace, na které si pak již každý jedinec udělá vlastní názor. Jestliže dojde k porušení tohoto právního principu médii, dalo by se již mluvit o etickém pochybení.

2.3.1 Vztah právního pojmu presumpce nevinny a politického konceptu presumpce viny

Politický koncept presumpce viny parazituje na právním pojmu presumpce nevinny. Jedná se však hlavně o negativní aplikaci tohoto pojmu. Tato negativní aplikace se užívá zejména v oblasti politického jednání, a to na vysoce postavené politiky, kteří jsou vystaveni neustálému dohledu společnosti, médií a politických konkurentů, kteří se v zájmu politické soutěže snaží svého konkurenta zdiskreditovat.

Zastánci konceptu presumpce viny, jako byl například Miloš Zeman v období, kdy byl premiérem České republiky, tvrdí, že tento koncept se má týkat pouze a jenom politiků. Jeho argumentaci detailně rozeberu níže v praktické části práce. Důvod však ve stručnosti uvedu zde. Miloš Zeman tvrdí, že presumpce viny mění performativní pohled společnosti na politiku jako celek. Jestliže vycházíme z toho, že politika stojí na tom, že lidé vykonávající veřejné mandáty disponují určitou mocí, je logické, že bychom po nich měli požadovat, aby byli trestně nezávadní. Tím se zajišťuje důvěra v politické činitele, důležitost volených mandátů, a důstojnost osoby politika.

Fenomén presumpce viny vznikl rozšířením referenčního rámce původního právního pojmu presumpce nevinny na oblast politického jednání. Negace vznikla z toho důvodu, že v této oblasti díky výše zmiňovaným argumentům by měl platit přesný opak onoho právního principu, z kterého vycházíme.

3. Praktická část bakalářské práce

V první části mé bakalářské práce, tedy v té teoretické části, jsme se seznámili s teoriemi řečových aktů autorů J. L. Austina a J. R. Searleho. Zároveň jsem jsme rozebrali performativní roli jazyka podle Quentina Skinnera, který se tímto fenoménem zabývá. Vše za účelem obeznámit se s teoriemi a metodologií, kterou budu v praktické části používat. Teorie řečových aktů jsou úzce propojeny s výroky politiků, kteří záměrně volí určité pojmy kvůli jejich specifické hodnotové performativní role.

V praktické části bych se zejména budu zabývat reálnými případy, které dle mého názoru formují dnešní pohled společnosti na stav demokracie a právního státu. Jelikož jak právní stát, tak demokratické normy jsou základní stavební kameny naší republiky, je naprosto stěžejní tyto hodnoty hájit a neopomenout na ně, ačkoliv se možná zdá, že někteří politici již tak udělali, jak si v dalších kapitolách ukážeme.

Vzhledem k aktuálnosti těchto politických kauz, budu mimo jiné čerpat i z internetových zdrojů a to zejména kvůli tomu, aby mé zdroje byly co nejaktuálnější ke dnešnímu dni. Jedním z dalších zdrojů mi bude kniha, kterou napsal žurnalista Erik Tabery, *Opuštěná společnost; Česká cesta od Masaryka po Babiše*, která byla vydaná v roce 2017. Tato kniha pokrývá politickou historii a zároveň reflektuje proměnlivé nálady ve společnosti, které se vážou na politické kauzy. Dále budu čerpat z biografie *Jak jsem se mýlil v politice* napsanou prezidentem Milošem Zemanem v období jeho „politického důchodu“ v roce 2005, a i z jeho novější knihy *Zpověď informovaného optimisty*, která je psaná v rozhovorové formě a byla vydána těsně před první kandidaturou Zemana na prezidenta v roce 2012.

Hlavním cílem mé práce bude vyvrátit či potvrdit mnou předem stanovené hypotézy, které se jednak týkají politického fenoménu presumpce viny, ale také její aplikace v reálné politice pomocí performativní role jazyka.

Hypotéza č. 1:

„Funguje negace právního pojmu presumpce neviny jako způsob, jak si v politické soutěži získat sympatii nových voličů?“

Hypotéza č. 2:

„Změnil se pohled na politický fenomén presumpce viny průběhem času díky četným politickým aférám?“

Presumpce viny v současné chvíli slouží v politice jako pojem, kterým si politici získávají sympatie u svých voličů. Jedná se o pojem, který parazituje na reálně existující právní normě, která je jedním ze základů právního státu. Mým cílem v této práci je zjistit, jak moc si politici negací tohoto právního pojmu reálně dokážou získat nové voliče a jestli vůbec. Zda aféry politiků mají vliv na současnou kvalitu demokracie, nebo zda voličům již nezáleží na tom, jestli náš demokratický stát vedou slušní a nezkorumpovaní politici.

První politik, který v naší společnosti začal opakovaně mluvit o presumpci viny jako o normě pro vysoko postavené politiky byl současný prezident Miloš Zeman. Od té doby opakovaně komentoval všechny politické aféry podobným způsobem. V další kapitole se budu zabývat vývojem jeho názoru na tento fenomén. Budu rozebírat jeho komentáře k různým aférám. Dále pak budu rozebírat politický skandál okolo bytu na Barrandově Stanislava Grosse a také politické aféry současného premiéra Andreje Babiše (kauza Čapí hnízdo a korunní dluhopisy), který přes to, že je v současné době obviněný ze střetu zájmů, stále získává ve voličských průzkumech největší procentuální podporu ve společnosti.

3.1 Miloš Zeman

Chceme-li mluvit o názorovém vývoji jakéhokoliv politika, je dle mého názoru klíčové popsat i jeho předchozí polickou kariéru a život. Miloš Zeman je v současné době třetím prezidentem České republiky. Úřad převzal od Václava Klause v roce 2013 a v roce 2018 vyhrál volby a obhájil svůj mandát. Zároveň je také prvním prezidentem České republiky, který byl volen v přímých volbách (tema.novinky.cz, 2012).

3.1.1 Od prognostika po premiéra České republiky

Ve svém mládí, jako student vysoké školy, vstoupil na začátku Pražského jara do Komunistické strany (Zeman, 2005, s. 32). Za jeho kritiku vpádu Varšavských vojsk na naše území, byl však za necelé dva roky v roce 1970 stranou vyloučen. Sám svoje stranictví nepovažuje za chybu, jak píše ve své biografii, a to přes to, že mu to bývalo na začátku jeho politické kariéry často vyčítáno politickými soupeři. „*Komunistický režim se začínal otrásat a bylo otázkou, jak se coby angažovaný vysokoškolský student zachovám. Dostal jsem nabídku, abych vstoupil do komunistické strany. Zeptal jsem se svého vnitřního hlasu sebeúcty a dostal jsem odpověď, že námitky nejsou. Nikdo mě nemohl podezírat, že do této strany vstupuji z prospěchářství. Na vysoké škole jsem už byl, práci jsem měl zajištěnou a sám vstup se kromě toho neodehrával z mé iniciativy. Padl Antonín Novotný a zdálo se, že se blýská na lepší časy.*“ (Zeman, M., 2004, s. 32)

Dle Jmenné evidence Archivu bezpečnostních složek, byl Miloš Zeman od roku 1984 veden jako prověřovaná osoba Správou kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky (abscr.cz,2019) Jeho složka byla však na jaře roku 1989 skartována, a proto není do dnešního dne známo, z jakého důvodu přesně byl sledován.

Kritikem režimu se tedy Miloš Zeman stal v roce 1968, kdy se postavil proti vpádu Varšavských vojsk na naše území. Tím zůstal až do revoluce a v roce 1989, ještě před revolucí, mu dokonce vyšel veřejný článek *Prognostika a přestavba* v Technickém magazínu. Tento text byl jedním z vícero článků, kterými přispěli někteří interní či externí spolupracovníci Sportpropagu do sborníku pod názvem „Metodologické problémy společenskovedního výzkumu budoucnosti“ v roce 1984. Tyto příspěvky podle Miloše Zemana představovaly nejodvážnější neomarxistickou kritiku na stav společenských věd v té době (Zeman, 2005, s. 80). Zeman zde otevřeně kritizuje ekonomické problémy tehdejšího Československa. Zeman se na svoji ochranu před socialistickým režimem ohrazuje tím, že:

„Není nic antisocialistického na kritice neschopnosti nekontrolovatelné moci. A naopak, není nic socialistického na tom, tuto neschopnost tolerovat, nebo dokonce podporovat“ (Tabery, 2017, s. 214).

Přímá reakce na otištění tohoto článku bylo pozvání do Československé televize jako host. Zeman v rozhovoru otevřeně kritizoval komunistický režim, i přes to byl pořad 3. srpna 1989 v televizi odvysílán (ct24.ceskatelevize.cz,2010).

Tímto rozhovorem si Miloš Zeman otevřel dveře do politického dění, z neznámého inženýra s stává jedna z osobností listopadového dění. Po pádu režimu v listopadu 1989, tohoto postavení rychle využil. Veřejně se účastnil demonstrací v pražských ulicích. Revoluci očekával, sám prý, dle jeho knihy, předpověděl pád komunistického režimu na jaro 1990 (Zeman, 2005, s. 92). V rozhovoru pro Lidové noviny v roce 2004 dokonce uvedl, že se domnívá, že jeho článek *Prognostika a přestavba* celý revoluční děj urychlil, a proto k němu došlo již na podzim roku 1989 (sds.cz, 2004).

V roce 1990 se stal díky kooptacím poslancem za Občanské fórum ve Federálním shromáždění. Svůj mandát obhájil ve volbách tentýž rok. Občanské fórum se během tohoto volebního období rozpadlo a Zeman přešel do poslaneckého klubu Občanského hnutí a později v lednu roku 1992 do poslaneckého klubu Klub Sociálně demokratické orientace (psp.cz,2019). Zde začalo jeho politické propojení s ČSSD. Zeman přistoupil jako člen do ČSSD v roce 1992 a tentýž rok za něj kandidoval v Jihočeském kraji do Federálního shromáždění. Zde setrvá až do zániku Československé republiky. O rok později je Miloš Zeman zvolen na sjezdu ČSSD předsedou strany hned po tom, co se stal předsedou pražské organizace ČSSD. Od jeho vstupu do zvolení předsedou uplynulo zhruba tři čtvrtě roku (Zeman, 2005, s. 164).

Poslancem se Miloš Zeman stává až znovu po volbách v roce 1996 a stává se zároveň předsedou Poslanecké sněmovny. Tím zůstává do roku 1998, kdy se konaly předčasné volby do Poslanecké sněmovny. V těchto volbách ČSSD vyhrává a Miloš Zeman se stává českým premiérem. Tato jednobarevná vláda je nechvalně známa za uzavření takzvané opoziční smlouvy, díky které v důsledku opoziční ODS vládu tolerovala a nesnažila se ji vyslovit nedůvěrou za účelem vytvořit stabilní politické prostředí po předchozím nedokončeném volebním období. „V roce 2002 se zdálo, že končí éra politiků, které vynesla do nejvyšších pater listopadová revoluce. Miloš Zeman se zalekl nízkých preferencí ČSSD s raději již neobhajoval post premiéra a odešel do penze (Tabery, 2017, s. 59)“.

V roce 2003 se poprvé pokusil stát se prezidentem České republiky. V tehdy tajných volbách, kdy volili členové obou komor parlamentu, však byl již v prvním kole poražen a

jeho dlouholetý oponent Václav Klaus se stal prezidentem. (ct24.ceskatelevize.cz,2013). Neúspěch byl založen na tom, že nedostal některé hlasy z ČSSD, se kterými počítal. Od té doby se od ČSSD distancoval.

Zeman se po tomto neúspěchu z politiky stáhnul a pouze občasně komentoval dění prostřednictvím médií. Vrátil se až o deset let později jako lídr Ústecké kandidátky politické strany Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ. Strana nezískala ve volbách potřebných pět procent a do Poslanecké sněmovny se nedostala (aktualne.cz, 2014). V roce 2012 však oznámil svoji kandidaturu, s podporou Strany Práv Občanů ZEMANOVCÍ do prezidentských voleb v roce 2013 (aktualne.centrum.cz, 2013).

3.1.2 Proměna názorů Miloše Zemana a jeho cílení na voliče

V kampani do prezidentských voleb se jeho zdánlivě pevné názory začínají měnit. Prezidentské volby v roce 2013 byly první přímé volby prezidenta v České republice. Do té doby byl prezident volen skrz parlamentní představitele dolní i horní komory. I proto se jeho kampaň proměnila a začal již cíleně mířit na své voliče. V knize Zpověď informovaného optimisty uvádí důvod, proč nekandidoval již v roce 2008, ale počkal si až do roku 2013: „*Tehdy ještě nebyla uzákoněna přímá volba prezidenta – říkal jsem, že jediná situace, kdy bych o prezidentské kandidatuře uvažoval, by byla právě ta, kdy prezidenta nevolí jenom dvě stě osmdesát jedna poslanců a senátorů, ale zhruba osm a půl milionu oprávněných voličů*“ (Zeman, Žantovský, 20012, s. 32). Již tehdy si byl Miloš Zeman vědom, že má-li uspět v prezidentských volbách, bude to díky hlasům občanů a ne díky oné politické elity, kterou celých deset let z pohodlí domova kritizoval.

Jako svoji cílovou skupinu si zvolil, jak sám v mnoha rozhovorech uvedl, „*dolních deset milionů*“ (novinky.cz, 2013). Tím se jasně vymezil proti „elitám a oné „pražské kavárně“ kterou považuje za oddělenou od zbytku společnosti.

Jak píše Erik Tabery ve své knize *Opuštěná společnost*, Zeman, ačkoliv je spoluvůrcem současné podoby zdejší porevoluční společnosti, se vymezuje proti elitám, mezi které bezesporu patří a veřejně oznamuje začátek boje proti elitám a dosavadním poměrům (Tabery, 2017, S. 49).

„*Aby se odvedla pozornost od neúspěchů, je nutné napadat všechny, kdo mohou na tyto neúspěchy upozorňovat-odborníky, nevládní organizace, justici a zejména média. Důležité pak je vytvářet dojem, že ve sporu není politik sám za sebe, ale v zastoupení brání před dotyčnými vlastně celou společnost* (Tabery, 2017, s. 58). Tímto způsobem se Miloš Zeman profiluje do role politika lidu, který opovrhne veřejnými médii a zastupuje prostý lid,

který žije mimo pražskou bublinu. Toto období je také zlomové, co se týče jeho názoru na presumpci viny. Do prezidentské kampaně ještě pevně zastával názor, že vrcholový politik má mít takzvaně čistý štít a jeho funkci nemá zastiňovat žádný stín jakéhokoliv obvinění. Tento názor ovšem otočil o sto osmdesát stupňů.

3.1.3 Miloš Zeman a presumpce viny

Ve své knize Zeman popisuje období, kdy byl premiérem a kvůli podezření z trestní činnosti musel odvolat svého ministra financí Iva Svobodu. Toto podezření se později potvrdilo a Svoboda byl odsouzen za vytunelování společnosti Liberta. Zeman toto odvolání popisuje takto: *„Na ministry financí jsem vůbec neměl velké štěstí. Prvního z nich, Iva Svobodu, jsem musel zhruba po roce odvolat v souvislosti s jeho trestním stíháním ve věci šesti milionů korun, údajně zpronevěřených v jakési továrně na výrobu kočárků. I když dodnes nejsem subjektivně přesvědčen o jeho vině, zastávám názor, že u politiků neplatí presumpce neviny, ale presumpce viny, má-li být politika jako celek důvěryhodná (Zeman, 2005, s.181).*

Jako kontrastní stanovisko jsem vybrala jeden z jeho nedávných projevů, který měl na půdě Poslanecké sněmovně v lednu roku 2018. V tomto projevu se prezident Zeman veřejně zastává trestně stíhaného premiéra v demisi Andreje Babiše. *„Pokud jde o největší a téměř jediný problém, který se v této první části mého vystoupení vyskytuje, pak je to samozřejmě problém trestního stíhání Andreje Babiše. Odpovím na to naprosto jednoznačně. Od starořímských dob platí presumpce neviny. A presumpce neviny říká, že na obviněného je třeba pohlížeti jako na nevinného do doby, než je případně pravomocně odsouzen. Prosím tedy všechny politiky včetně sebe, aby si nehráli na policejní vyšetřovatele nebo na státní zástupce nebo dokonce na soudce. Není to jejich funkce. Nechme pracovat orgány činné v trestním řízení a přijměme s pokorou jejich rozhodnutí“ (hrad.cz, 2018).*

Z tohoto projevu je jasně znatelný posun názorů od roku 2005 (jako rentiér, který občasně glosoval politické dění), kdy publikoval svoji biografii do roku 2018, kdy projev pronesl (již jako prezident v předvolebním období, obhajující svůj mandát).

Pokud se ohlédneme úplně k prvopočátkům jeho kariéry jako vysoko postaveného politika do roku 1998, kdy potýkal s takzvanou bamberskou kauzou, nalezneme tento jeho výrok: *„presumpce neviny, nýbrž presumpce viny“ (novinky.cz, 2018).* Tento výrok se váže na jeho nabídku, že se vzdá postu předsedy strany ČSSD. Předsedou strany však zůstal až do roku 2001, kdy ho vystřídal Vladimír Špidla.

Svůj názor, že na politiky by mělo platit pravidlo presumpce viny zastával i když byl v roce 2006 v politickém důchodu. V Otázkách Václava Moravce na téma korupce v řadách členů ČSSD Zeman uvedl, že: „*Já jsem se vždy řídil zásadou ‚padni, komu padni‘. A jak víte, tak byl jsem ten, kdo odvolal ministra financí Ivoše Svobodu, aniž bych byl subjektivně přesvědčen o jeho vině, protože jsem se řídil zásadou, že v politice platí presumpce viny, na rozdíl od presumpce nevin, která platí všude jinde*“ (novinky.cz, 2018).

Tento názor znovu několikrát opakuje v rozhovorech a debatách a na své teorii o presumpci viny si stojí. Nemění názor dokonce ani po prvních prezidentských volbách v roce 2013. Kauzu premiéra Petra Nečase a Jany Nagyové pro blesk komentuje slovy: „*Platí presumpce nevin. Pro běžného občana je posvátná a nedotknutelná. U politika ale platí presumpce viny proto, že politik má být prost jakýchkoliv podezření*“ (novinky.cz, 2018).

Erik Tabery při popisu politických východisek Miloše Zemana konstatuje, že Zeman: „*...ovládá fungování moci naprosto dokonale, a i on kvůli ní obětoval svůj intelekt a kritické myšlení. Měl za to, že jinak by v politické soutěži neuspěl*“ (Tabery, 2017, s. 217). To perfektně odpovídá způsobu, jakým se jeho styl komunikace a politiky v průběhu let proměnil. Od intelektuála, který v roce 1998 vyjednal opoziční smlouvu, aby se udržel jako premiér celé 4 roky, po populistu, který se snaží rozdělit republiku na dva tábory a navzájem je proti sobě popichovat. V letech 2015-2016 je patrný, že se již připravuje na druhou prezidentskou kampaň, aby obhájil svůj mandát prezidenta republiky. Z jeho do té doby naprosto neoblomného názoru o tom, že u vysoko postavených politiků by měla platit presumpce viny, se stává názor, že trestně stíhaný premiér republiky má stejně jako ostatní občané nárok na uplatnění principu nevin do té doby, než by mu byl prokázán opak.

„*Zatímco dříve jsem zastával zásadu, že při každém obvinění je třeba člověka zavřít, různé případy mě přesvědčily o změně názoru a k návratu k tradiční starořímské zásadě o presumpci nevin, nikoliv presumpci viny*“ prohlásil Miloš Zeman v roce 2016 při návštěvě v Libereckém kraji (novinky.cz, 2018).

Na oficiálních stránkách prezidenta republiky je zveřejněný rozhovor prezidenta pro parlamentní listy. V tomto rozhovoru nejen že prezident uznává, že názor změnil, ale dokonce vysvětluje, proč tak učinil. Argumentuje, že se tento fenomén stal součástí politického boje a že je využíván k získání preferencí voličů. „*Z počátku jsem se domníval, že u politiků by měla platit presumpce viny. Domníval jsem se tak pouze do doby, než jsem zjistil, a to už je hodně let, že politici jsou často stíháni za něco, čeho se nedopustili, a já jsem tady právě uvedl několik zcela konkrétních příkladů*“ (zemanmilos.cz, 2017). Jako jeden z případů stíhaných politiků uvádí eurokomisařku Věru Jourovou, která byla v roce 2006 obviněna za

brání úplatků v kauze Budišov (domaci.ihned.cz, 2019). „*Věra Jourová je dneska eurokomisařkou v Bruselu, ale byla několik měsíců ve vyšetřovací vazbě. Dokonce říkala, že tam chtěla spáchat sebevraždu. Jde o to, že se bohužel presumpce viny politiků začala zneužívat v politickém boji, a proto jsem změnil svůj názor a přiklonil se k tomu, že politik je občan jako každý jiný, a platí-li pro všechny jiné občany presumpce nevin, tak ať platí i pro politiky.*“ uvádí Zeman v rozhovoru pro parlamentní listy (zemanmilos.cz, 2017).

Při prezidentské debatě před volbami v roce 2018 se Miloš Zeman ohradil proti moderátorce Witowské po tom, co uvedla, že dříve zastával názor, že pro politiky by měla platit presumpce viny. Zeman toto sice potvrdil, ohradil se však s tím, že tento jeho názor je deset až patnáct let starý. Z výše uvedených citací je však patrné, že se v tomto případě jedná o lež a Zeman se tak snažil v přímém přenosu vykonstruovat dojem, že již mnohem déle zastává tento jeho názor.

Velice zajímavým jevem je také obhajování se prezidenta tím, že je přímo voleným politikem a má ze všeho nejsilnější mandát, jelikož ho volilo celkem 2 853 390 lidí (info.cz, 2018). Sám si proto přisuzuje větší kompetence (reflex.cz, 2017). Přesně podle svého vyjadřování se také chová, Ústavu si vykládá velice volně a je za to mnohými ústavními právníky kritizován. Paradox však je, že ho s jeho volebním konkurentem Drahošem dělilo pouhých sto padesát tisíc hlasů (info.cz, 2018). Tento nepatrný rozdíl ukazuje, jak moc rozdělenou společnost v současné době máme.

3.1.4 Performativní role jazyka presumpce viny u Miloše Zemana

Miloš Zeman během své politické kariéry obrátil ohledně presumpce viny svůj názor o sto osmdesát stupňů. Vycházel z názoru, že by na každého politika měla platit negace právního pojmu presumpce nevin, a to presumpce viny (Zeman, 2005, s.181). Odůvodňoval tento svůj postoj tím, že politické prostředí a osoba politika samotného, mají být důvěryhodné, a vyskytne-li se jakákoliv známka nedůvěry, může to poškodit vnímání celé společnosti politiky jako celku. V současné době zastává přesně opačný názor.

Presumpce viny je pojem, který parazituje na právnickém principu presumpce nevin, který je pevně ukotvený v mezinárodní Všeobecné deklaraci lidských práv i v české Listině základních práv a svobod. Platí zde negativní aplikace. Slovníkový význam tohoto pojmu je jednoznačný, jedná se o předpoklad, že někdo je vinný. Quentin Skinner však tvrdí ve svém článku, že pojmy jsou spojované s hodnotami a že pokud chceme užívat určitý pojem, je nutné znát také referenční rozsah a dále i performativní roli tohoto pojmu.

Performativní role jazyka je významná zejména u hodnotících pojmů, čímž jak presumpce viny, tak i presumpce neviný bezesporu jsou. Ono adjektivum tomuto právníckému pojmu dodává hodnotovou rovinu.

Miloš Zeman měl k pojmu presumpce viny nejdříve kladný vztah. Pokud bychom měli popsat hodnotovou rovinu tohoto pojmu, jednalo by se o určitou záslušnou činnost politika, kdyby z pouhého podezření, odstoupil a svého mandátu se vzdal. Jelikož toto své přesvědčení dával tak výrazně najevo, například tím, že odvolal svého vlastního ministra financí nebo kritikou členů ČSSD, kteří byli obviněni z korupce, se Miloš Zeman jasně stavil do role čistého a férového politika.

Miloš Zeman tímto postojem sám sebe profiloval do role poctivého politika, který se nemá čeho obávat. Využíval performativní role, která rozšiřuje referenční rámec tohoto pojmu a transformuje ho pouhou negací od právního principu k politické taktice. Kdyby se reálně bál, že kolem jeho osoby bude nějaký skandál, schválně by neprovokoval těmito projevy. To se mu až do roku 2003 dařilo a vyplácelo. V roce 2003 však odešel z politiky po neúspěšné kandidatuře na prezidenta. Ačkoliv na něj mohla mít společnost jakýkoliv názor, v prezidentských volbách, kdy rozhodovali jeho političtí konkurenti v parlamentu to nemělo žádný význam. Svůj postoj nezměnil ani během své doby mimo politiku.

Změnu postojů vidíme až při prezidentských volbách v roce 2013 a po nich. Zeman si uvědomuje, že většina společnosti již navykla na politické aféry a že již nestojí o další elitářský politiky v čele státu. Proto sám sebe přestane prezentovat jako sečtělého intelektuála, čímž by zaujmul voliče v devadesátých letech, ale začal sám sebe profilovat jako „jednoho z lidu“. Tato politická póza se pak promítla i v jeho názoru na presumpci viny. Nevíme sice, jaký doopravdy zastává názor, ale aby získal přízeň svých voličů, kteří se z velké části smíchávají s voliči premiéra Andreje Babiše, začal veřejně obhajovat Babiše a tvrdit, že i na premiéra by měla platit presumpce neviný.

Ve chvíli, kdy jeho politická kampaň začala stavět na tom, že je Zeman součástí „dolních deseti milionů“ a neřadí se mezi elitářskou pražskou kavárnu, se změnila i hodnotová rovina tohoto fenoménu. Z názoru, že politik představuje politiku jako celek a neměl by ji zatěžovat soukromými aférami, přešel k názoru, že i politik je jenom člověk, a proto na tento právní princip má také nárok.

Hypotéza č. 1:

„Funguje negace právního pojmu presumpce neviný jako způsob, jak si v politické soutěži získat sympatii nových voličů?“

V tomto bodě bych chtěla odpovědět na svoji první hypotézu, kterou jsem si položila, tedy jestliže se díky cílené aplikaci tohoto pojmu dá získat sympatie voličů. Dle mého názoru, jsem výše uvedla politický vývoj politika, který si zdatně s tímto pojmem pohrával a dle dané společenské situace ho různě využíval ke svému prospěchu. V posledním měření Centra pro výzkum veřejného mínění, které se uskutečnilo v květnu 2019, získal prezident Miloš Zeman 43 % (cvvm.soc.cas.cz, 2019). Právě díky této důvěře v jeho osobu, která za jeho celé volební období nijak rapidně neklesla, se tato hypotéza potvrzuje. Fenomén presumpce viny či nevinu Miloš Zeman vědomě užívá podle společenské nálady a používá jej jako způsob soupeření o politickou moc.

3.2 Politické aféry Stanislava Grosse a Andreje Babiše

Na příkladu obrovské politické aféry, do které se tehdy nejmladší premiér v našich dějinách zapletl, bych ráda demonstrovala posun vnímání vysoko postavených politiků společností během necelých patnácti let. Případy Stanislava Grosse a Andreje Babiše budu analyzovat a navzájem komparovat, a pokusím se tímto způsobem zodpovědět svoji druhou hypotézu, a to, zdali v naší společnosti došlo k posunu vnímání fenoménu presumpce viny, stejně jako se tak stalo u prezidenta republiky Miluše Zemana.

Nejdříve se v rozdělených podkapitolách budu věnovat politické historii obou politiků a popíšu realie jejich politických afér, do kterých se oba zapletli. Dále pak tyto aféry navzájem porovnáám a pokusím se potvrdit či vrátit svoji předem položenou hypotézu.

3.2.1 Stanislav Gross a jeho politický vývoj

Stanislav Gross svoji politickou kariéru započal hned po revoluci, když v ještě v roce 1989 vstoupil do oblastního sdružení znovuobnovené Sociální demokracie. Již po roce byl zvolen předsedou mládežnické organizace Mladých sociálních demokratů. V roce 1992 se stal poslancem České národní rady za ČSSD. Po Zdeňkovi Trojanovi o tři roky později převzal funkci předsedy poslaneckého klubu ČSSD a tím zůstal celých pět let až do roku 2000. Ačkoliv v roce 1999 byl spíše Zemanovým oponentem, byl na stranickém sjezdu zvolen do místopředsednictva strany a v roce 2001 se po bohu Vladimíra Špidly, který se stal předsedou, stal prvním místopředsedou strany (web.archive.org, 2019).

Ve své biografii Miloš Zeman o Grossovi mluví, jako o svém oblíbenci. Zeman Grossovi dokonce šel na svatbě za svědka a měl s ním skoro až rodičovský vztah, jak Zeman sám uvádí (Zeman, 2005, s. 332). O Grossovi se mluví v kontextu s ČSSD jako o „zlatém dítěti“. Jeho popularita byla velice vysoká, jak mezi voliči, tak i stranickými kolegy.

V roce 2000 se ve vládě Miloše Zemana stal ministrem vnitra České republiky a stejné ministerstvo dále řídil i ve vládě Vladimíra Špidly v letech 2002 až 2004.

Po demisi Vladimíra Špidly, jmenoval dalším premiérem Václav Klaus Stanislava Grosse a pověřil ho, aby sestavil vládu. Ten se tím stal oficiálně ve svých třiceti čtyřech letech nejmladším premiérem v historii země. Zároveň s podanou demisí Špidla odstoupil i z pozice předsedy strany v roce 2004, vedení se ujal a následně byl rok na to na sjezdu ČSSD 26. března 2005 zvolen (mapovani.cz, 2019).

Erik Tabery osobu Stanislava Grosse popisuje takto: „...*nejmladší hvězda politické scény Stanislav Gross, která ale velmi rychle a bolestivě pomasla*“ (Tabery, 2017, s. 169).

Tento popis je velice příznačný tomu, jak úspěšná politická kariéra Stanislava Grosse, který po stranickém žebříčku ČSSD vystoupal až na pozici předsedy vlády České republiky, skoro ze dne na den skončila v troskách.

3.2.2 „Křišťálově čisté“ financování bytu Stanislava Grosse

V lednu roku 2005 se rozhodli novináři z Mladé fronty DNES v katastru nemovitostí vyhledat Grossovu kupní smlouvu bytu na pražském Barrandově. V kupní smlouvě je byla cena bytu vyčíslena na 4 276 076 korun. V této smlouvě, kterou uzavřel s firmou Kopprea Invest, se Gross zavazuje, že 2 a půl milionu korun zaplatí ihned jako zálohu a zbytek doplatí pomocí hypotečního půjčky, kterou uzavřel u České spořitelny (idnes.cz, 2005).

Mladá fronta DNES okamžitě začala pátrat po tom, kde Gross vzal 2,5 milionu korun, který vyplatil jako zálohu. Dle tehdejších platů poslanců, si žurnalisté z MF vypočítali, že za jeho působení v poslanecké sněmovně, tedy za sedm let v dobu, vydělal v přepočtu 1,5 milionu korun hrubého (idnes.cz, 2005). Tato částka však na pokrytí zálohy nestačila, a proto se na tehdejšího premiéra obrátili s dotazem, jak zálohu financoval. Gross odpověděl, že na byt mu přidal peníze strýc. Manželka Alena Grossová médiím tehdy uvedla, že: "Stavěl barák, pak ho prodal, uložil si peníze a pak Standovi pomohl s bytem," (idnes.cz, 2005). Gross pak ještě toto tvrzení rozvedl a řekl, že jim strýc půjčil 1,2 milionu korun, jelikož zrovna prodal byt a dům (idnes.cz, 2005).

Jenže tímto jednoduchým vysvětlením tato aféra nekončí. Hned druhý den novináři z MF DNES zjistili, že strýc touto částkou nedisponoval, a proto ji Grossovi nemohl zapůjčit na koupi bytu (idnes.cz, 2005). Proto se aféra táhne dál, a novináři pátrají po zdroji peněz. Gross byl poprvé tímto konfrontován 17. ledna 2005 a tři měsíce na to Gross ze svého postu premiéra abdikoval, což byla reakce na nátlak společnosti, která začala organizovat v Praze a v Brně demonstrace za jeho odstoupení (idnes.cz, 2005). Během jednoho měsíce i dočista ztratil podporu svých spolustraníků z ČSSD a na výkonném výboru ČSSD v září rezignoval na svůj post předsedy strany a oznámil, že v nastávajících sněmovních volbách v roce 2006 se již znovu nebude pokoušet o mandát poslance (mapovani.cz, 2019).

Gross následně začal médiím tvrdit, že 900 tisíc získal od svého známého bývalého novináře Rostislava Roda. Obhajoval se slovy, že původ jeho majetku je: „*tak křišťálově čistý, že prostě ani křišťálověji čistější být nemůže.*“ (ct24.ceskatelevize.cz, 2015).

Celá kauza byla policií v roce 2007 odložena a z to toho důvodu, že Grossovi neprokázaly, že by k penězům přišel pomocí krácení daní nebo jiné trestní činnosti či

přestupku. Do dnešního dne není zcela zřejmé, kde k financím přišel, ačkoliv v pořadu pro Českou televizi v roce 2014 přiznal, že k nim přišel údajně skrz poslanecké náhrady (mapocani.cz, 2019).

3.2.3 Vstup Andreje Babiše do politiky

Současný premiér Andrej Babiš je jednou z nejkontroverznějších postav politické scény. Na rozdíl od bývalého premiéra Stanislava Grosse nezačal s politikou na začátku své kariéry a ani se neprobojoval vnitrostranickým bojem do čela, ale rovnou si sám založil v listopadu roku 2011 politické hnutí ANO, které od té doby vede. Na webových stránkách ANO se jako důvod založení tohoto politického uskupení uvádí, že se jedná o reakci na systémovou korupci ve veřejné správě. *„Nechtěli jsme se smířit s tím, že naše děti budou žít v zemi, v jaké jsme žili my. V zemi rozkradené a zkorumpované“*, píše Andrej Babiš v rubrice „o nás“ (anobudelip.cz). Erika Tabery o vzniku hnutí ANO píše: *„.....zpochybňovalo (hnutí ANO) porevoluční českou cestu, odmítalo dosavadní tradiční strany jako zkorumpované, nenabízelo téměř žádný program kromě libivých sloganů, za kterými si mohl každý představit co chtěl“* (Tabery, 2017, s.62).

Minulost Andreje Babiše není klasickou historií intelektuála, který byl režimem utlačovaný, jako jsme na to v naší společnosti v devadesátých letech byli u politiků zvyklí. Andrej Babiš, ačkoliv to popírá, a dokonce kvůli tomu vede soudní spor, aby očistil své jméno, byl vedený Státní bezpečností minulého režimu jako jeden z její spolupracovník. Jeho složka byla vedená pod krycím jménem Bureš (zpravy.aktualne.cz, 2013). Babiš patřil mezi předrevoluční a následně i porevoluční elity v této zemi a díky tomu byl schopný vybudovat své impérium a získat svoji současnou moc (Tabery, 2017, s. 80).

V červnu 2013, necelý čtvrt rok do předčasných voleb, koupil Andrej Babiš nakladatelství Mafra. Pod tento mediální dům spadají významné plátky jako jsou Lidovky, ale i deník Metro nebo webový zpravodajský web iDnes.cz (ct24.ceskatelevize.cz, 2013).

V předčasných volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 poprvé kandidoval do Parlamentu České republiky se svým hnutím ANO. Andrej Babiš byl lídrem pražské kandidátky a stal se ten rok poprvé poslancem ČR. Jeho hnutí mělo značný úspěch ve volbách a po vítězné sociální demokracii byl na druhém místě se ziskem 18,65 % voličských hlasů (idnes.cz, 2013). Hnutí ANO v těchto volbách získalo 47 mandátů.

V lednu roku 2014 podepsalo ČSSD, ANO a KDU-ČSL koaliční smlouvu a hnutí ANO se stalo součástí vlády ČR a získalo 6 ministrů. Andrej Babiš se v této vládě stává ministrem financí a zároveň získal i post vicepremiéra pro ekonomiku (anobudelip.cz, 2013).

3.2.4 Politické aféry spjaté s Andrejem Babišem

První politickou aférou se stalo prověřování okolností, které byly spojené s dotací padesáti milionů na farmě Čpí hnízdo, kterou spravuje firma Imoba, spravující všechny nemovitosti koncernu Agrofert. Tím, že Čpí hnízdo v roce 2008 bylo vyřazeno z majetku firmy Agrofert, bylo možné dosáhnout na dotace, které byly určeny pouze malým firmám a na které by Agrofert nikdy neměl nárok. Jenže Čpí hnízdo se opět stalo majetkem Agrofertu hned poté, co získalo nárok na dotaci. Tuto Kauzu začal vyšetřovat Evropský úřad proti podvodům, také známý pod zkratkou OLAF (Dostupné z: seznamzpravy.cz, 2018).

Po tom, co OLAF v prosinci roku 2017 odhalil, že se jedná o dotační podvod, musela firma Imoba vrátit dotace ve výši 49 960 256 korun. Andrej Babiš zprvu tvrdil, že o Čpím hnízdě nic neví, poté začal prohlašovat, že se pouze jedná o majetek firmy, která spadá pod holding. V poslanecké sněmovně pak na svoji obranu pronesl, že je Čpí hnízdo majetkem jeho rodinných příslušníků: „Mé dcery jezdí od dětství na koni, rozhodl jsem se proto, že dám rodině prostředky, aby si firmu koupila a projekt realizovala. Farmu Čpí hnízdo vlastnili v rozhodné době mé dvě dospělé děti a bratr mé partnerky, který držel podíl odpovídající podílu mých dvou nezletilých dětí a mé partnerky“ OLAF (seznamzpravy.cz, 2018).

Tato kauza nezůstala osamocená a v roce 2017 vyšlo najevo, že Babiš koupil od své firmy dluhopisy. Tyto dluhopisy byly v hodnotě jedné koruny za 1,5 miliardy korun. Podle tehdejší platné legislativy, se za korunové dluhopisy nemusela platit daň a díky tomu Babiš obešel placení daně a dopustil se daňového podvodu. Tato aféra a následné nedostatečné objasnění Babišových příjmů donutilo premiéra Sobotku za ČSSD, aby podal návrh na odvolání Babiše z vlády. Ten tak učinil a z vlády odešel. Tento získaný čas pak věnoval politické kampani, jelikož zbývalo pouhých pár měsíců do dalších poslaneckých voleb. V těchto volbách měl Babiš ambice nejen na post ve vládě, ale dokonce na premiérské křeslo. Ve svém prvním volebním období byl Babiš zahrnut do dvou velkých politických afér, ale na jeho preferencích se. Koncem srpna mělo hnutí Babiše podle volebního modelu MEDIAN 26,5 % hlasů. Podpora hnutí od předchozích voleb v roce 2013 vzrostla o skoro devět procent (median.eu, 2017).

Výsledek v říjnových volbách však byl ještě větší, než naznačovaly preference v létě. Hnutí ANO získalo 29,64 % hlasů a s velkým odstupem vyhrálo volby. Do Poslanecké sněmovny zasedlo 78 poslanců za ANO a začalo se vyjednávat o složení vlády, jejíž předsedou s největší pravděpodobností měl být Andrej Babiš (info.cz, 2017).

3.2.5 Srovnání politických afér bývalého premiéra Grosse a současného premiéra Babiše

Aféra ohledně bytu na Barrandově Stanislava Grosse byla pro tehdejšího předsedu vlády smrtelná. Jeho politická kariéra, tento jeho přešlap nepřežila a Gross přišel jak o premiérské křeslo, tak o to předsednické v čele ČSSD. Jeho odchod z politiky, byl odchodem dobrovolným však. Do voleb znovu nekandidoval a udělal tak z důvodu klesajících preferencí ČSSD.

Několik let na to se objevuje na politické scéně Andrej Babiš. Jeho vstup do politiky je spojený s překvapivým výsledkem jeho nově vzniklého hnutí. Netrvá to však dlouho a objeví se první kauza spojená s jeho jménem. Deset let od aféry Stanislava Grosse, se policie začala zabývat aférou Čapí hnízdo.

Zatím co u Stanislava Grosse se jedná o aféru, která nepřekročuje hranici dvou milionů, u Andreje Babiše se jedná o desetinásobně větší částky. U Kauzy Čapí hnízdo zde mluvíme o částce padesát milionů, u dluhopisů o mnohem více. Avšak chování obou politiků je zcela odlišné. Stanislav Gross se zprvu snaží situaci uklidnit a začne po částech zveřejňovat původ peněz za které si byt koupil. Političtí žurnalisté jsou však neoblomní a kauza nabere takových rozměrů, že je Gross nucen odejít z postu předsedy vlády.

Andrejovi Babišovi však, zdá se, prochází větší skandály. I přes vše znovu kandiduje a znovu obhájí svůj mandát poslance, a dokonce se stává premiérem. Stal se prvním premiérem České republiky, který je obviněn z trestního činu.

I v souvislosti Stanislava Grosse a Andreje Babiše se mluví o politickém fenoménu presumpce viny. U Grosse se zmiňuje o presumpci viny Jiří Paroubek, který komentoval pozdější aféry Stanislava Grosse poté, co již nebyl ve vládě a byl již pouze řadovým členem ČSSD. Ve svém prohlášení Paroubek napsal: *„Stanislav Gross je sice řadovým členem ČSSD, není tedy funkcionářem, jehož povinností by bylo podle principu presumpce viny-důsledně v sociální demokracii aplikovaného, vše buď vysvětlit, nebo odstoupit z funkce. Vedení sociální demokracie je proto odkázáno buď na jeho vysvětlení, anebo výsledky prověřování ze strany*

kompetentních orgánů“ (novinky.cz, 2007). Zajímavé zde je hlavně část o tom, že v řadách ČSSD má být presumpce viny důsledně aplikovaná.

Paroubek zde užívá pojmu presumpce viny, aby upozornil na fakt, že Stanislav Gross po svém prvním politickém debaklu odstoupil, aby neničil pověst ČSSD, která se nakonec v nadcházejících volbách, již bez Grosse, doopravdy nepropadne tak, jak se očekávalo. Nutno však dodat, že presumpce viny nebyla adresována v době největší krize, když byl Gross ještě premiérem a jeho špatná reputace reálně ovlivňovala dobré jméno vlády. Presumpci viny v tomto případě na Grosse aplikoval jeho vlastní spolustraní, u Andreje Babiše přichází hlasitá kritika pouze ze stran opozice a politických konkurentů. *„Není možné, aby se premiér a vláda k tomuto problému nepostavili. Byl to premiér Sobotka, kdo hovořil o tom, že se u politiků musí uplatňovat presumpce viny, skutečně se dělo to, že politici, kteří byli z něčeho podezřelí, odstupovali,“* vzkazuje novinářům Fiala z ODS v roce 2016, když komentuje kauzu Čapího hnízda (lidovky.cz, 2016).

Srovnávané politické aféry dělí od sebe jedna dekáda a dle stále vysokých preferencí ve volebních modelech se začíná potvrzovat, že aféry osobu Andreje Babiše nijak neohrožují. Díky tomu, že v roce 2017 přišel o post ministra financí, získal čas a možnost vést svoji politickou kampaň tak, jak chtěl a věnovat se naplno pouze kontaktní kampani. Sám sebe začal stavět do role oběti. Zatímco politické aféry Stanislava Grosse donutili k odchodu z politiky, Andrejovi Babišovi se podařilo využít pojem presumpce viny ve svůj prospěch. Jeho známou větou „je to kampaň“ implikuje, že se konkurence snaží vykonstruovat lživé kauzy, kvůli kterým by podle presumpce viny Babiš musel odstoupit. Tím ale, že na tento fakt Babiš hlasitě upozorňuje si umožnil setrvání ve své pozici déle, dokud doopravdy nepadne pravomocný rozsudek viny.

Dalo by se argumentovat tím, že kauzy Babiše vyvolali obrovskou nevoli, která rezonovala tím, že vzniklo uskupení Milion chviliek, které v současné době pořádá celorepublikové demonstrace proti osobě premiéra. Na poslední demonstraci na Letné bylo podle výpočtů prováděných telekomunikační sítí T-Mobile spočítáno přes dvě stě osmdesát tisíc občanů (idnes.cz, 2019).

Samotná demonstrace, která proběhla 23. června 2019, měla obrovský dosah. Podle průzkumu Median o ni vědělo 90 % dotazovaných respondentů ze vzorku 1011 obyvatel ve věku 18 let nebo více (median.eu, 2019). Většina z těchto 90 %, skoro 60 %, však demonstrace nadále nezajímají. V tomto průzkumu je dle mého názoru patrná rezignace společnosti na to, že by se u politiků měla stále ještě očekávat nějaký hodnotový rozsah, který je obsažen v performativní rovině pojmu presumpce viny.

Hypotéza č. 2:

„Změnil se pohled na politický fenomén presumpce viny v průběhu času díky četným politickým aférám?“

V této části bych se ráda zabývala zodpovězení mé druhé hypotézy. Výše zmíněné kauzy-Stanislava Grosse a Andreje Babiše si jsou v mnohém podobné. U obou afér se jednalo o předsedy vlády, u kterých se objevily pochybnosti ohledně jejich majetku. U Stanislava Grosse se jednalo o mnohonásobně menší sumu peněz, o které se vedla rozprava a pro jeho politickou kariéru byla tato aféra konečnou.

Andrej Babiš nepřicházel do politiky čerstvě po revoluci, tedy nepřicházel do ideálově naplněné doby plné optimismu a nadějí. Vstoupil do politiky jako úspěšný podnikatel, o kterém se již tou dobou spekulovalo, že byl spolupracovníkem Státní bezpečnostní služby. Již tento fakt podporuje mou domněnku, že nároky na politiky se od čerstvě porevolučních výrazně let změnil. U jeho afér se jedná o mnohem závažnější přečiny, které se již určitým způsobem dotýkají rozpočtu České republiky a hospodaření s Evropskými dotacemi a zároveň také jistým způsobem formulují mediální obraz České republiky navenek, zejména pak v Evropské unii. I přesto pro něj nebyly kauzy spojené s jeho jménem tak fatální, jako pro Stanislava Grosse. A i přes vážnost všech obvinění má Babiš stále podporu prezidenta Miloše Zemana.

Presumpce viny je hodnotící pojem, jehož hlavní částí je performativní role. Původní právní princip byl záměrně znegovaný pro účel aplikace na politické aféry a kauzy za účelem přesně na tento hodnotící rozsah poukázat. Presumpce nevinu je referenčním rámcem právní úpravy. Co z ní vyplývá je zřejmé a jasně stanovené v právní legislativě. Pojem presumpce viny však slouží k hodnotovému rozšíření performativní role jazyka. Tuto roli však dle mého názoru podle výše analyzovaných politických kauz pomalu ztrácí. Z toho důvodu vycházím z toho, že se i tato hypotéza se potvrdila.

Závěr

V první části bakalářské práce jsem se věnovala teoretickému oddílu své práce, který má sloužit k pochopení základů teorie řečových aktů podle teoretiků J. L. Austina a J. R. Searleho. U autora Austina jsem definovala pojmy lokuce, ilokuce a perlokuce, na kterých je postavená jeho teorie řečových aktů. Při zkoumání jeho práce jsem vycházela z textu *How to Do Things With Words*.

Searle na Austina navazuje a jeho teorii rozšiřuje o vlastní pojmy. Searle přichází se čtyřmi jazykovými akty: výpovědní akt, propoziční akt, ilokuční akt a perlokuční akt. Ilokuční akty pak ještě dále dělí do pěti podskupin na asertivní, direktivní, komisivní, expresivní a deklarativní ilokuční akty. U jazykových aktů Searle rozlišuje, zdali jazykový akt zrcadlí vnější svět, nebo jestli jazykový akt vytváří nové skutečnosti.

Tito pragmalingvističtí teoretici se zabývali primárně teorií jazykových aktů. Z těchto teorií pak vychází teorie performativní role jazyka od Quentina Skinnera, kterou v první části své práce také popisují. Z této teorie pak vycházím v praktické části bakalářské práce.

Quentin Skinner operuje s tím, že slova jsou spojovaná s určitými hodnotami. Aby mluvčí mohl správně a smysluplně využívat slov, musí dané slovo správně aplikovat. K tomu být obeznámen se slovníkovým významem slova, následně je pak velice významný referenční rozsah slova a třetí podmínkou, ke správnému uchopení pojmu, je pochopení performativní roviny pojmu.

Součástí teoretické části je také definice právního pojmu presumpce nevinoty. K tomu jsem využila zejména právníckou literaturu a vycházela jsem také z platných právních dokumentů České republiky.

Druhou částí mé bakalářské práce je praktická část. Hlavním cílem praktické části je potvrdit či vyvrátit mé hypotézy, a to pomocí aplikace metodologie, kterou jsem popsala v teoretickém oddílu.

Nejdříve se zabývám vývojem pojmu presumpce viny u Miloše Zemana. Současný prezident byl v našem politickém prostředí prvním politikem, kdo začal využívat pojem presumpce viny. Zde jsem jako svůj primární zdroj využívala jeho knihy, ale také internetové zdroje a knihu *Opuštěná společnost* od Erika Taberyho. Díky analýze jeho politických názorů a toho, jak se postupem času navenek proměňují, jsem v této části potvrdila svoji hypotézu, že negace pojmu presumpce nevinoty a jejího hodnotového rámce se dá využít k získání politických sympatií.

V závěru své práce jsem porovnávala dvě politické kauzy, které obě velice silně rezonovaly společností, ale které od sebe dělilo jedno desetiletí. Podle vývoje preferencí a toho, jak politici na kauzy zareagovali jsem odpověděla i na svoji druhou hypotézu. Tou bylo, zdali se vnímání politického fenoménu presumpce viny v průběhu času změnilo. Díky tomu, že jsem detailně analyzovala kauzu Andreje Babiše i Stanislava Grosse a navzájem tyto kauzy porovnávala, vycházím z toho, že se vnímání politických osob a na ně vázaná presumpce viny změnila, a proto jsem i svoji druhou hypotézu potvrdila.

Cílem mé bakalářské práce bylo prozkoumat užívání argumentu o presumpce viny u vrcholných politiků v rámci politického soupeření o moc. Aplikací teorie performativní role jazyka politické kauzy z naší politické historie jsem docílila potvrzení mých hypotéz.

Seznam použité literatury

- AUSTIN, J. L. (2000). *Jak udělat něco slovy*. Praha: Filosofía. ISBN 80-7007-133-8
- BARTOŇ, M., KRATOCHVÍL, J., KOPA, M., TOMOSZEK, M., JIRÁSEK, J., SVAČEK, O.: (2016) *Základní práva*, Nakladatelství Leges, s.r.o., ISBN 978-80-7502-128-1
- FIALA, J. (2000). *Analytická filosofie. První čítanka. Druhý díl*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. 464 s, ISBN 80-239-7107-7
- MACHOVÁ, S., ŠVEHLOVÁ, M.: *Sémantika & pragmatická lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2001. 159 s. ISBN 80-7290-061-7
- MADAR, Z.: (1988), *Právní slovník* (2.díl), Praha: Panorama, ISBN neuvedeno
- PEHE, Jiří. (2005), *Bludné cesty sociální demokracie*, Prostor, Praha. ISBN 80-7260-136-9
- SEARLE, J. R.: (1979) *Expression and Meaning, Studies in the Theory of Speech Acts*, Cambridge, ISBN 9780511609213
- SEARLE, J. R.: (2007) *Řečové akty*, Kalligram, 284 s., ISBN 978-80-7149-892-6
- SCHMITT, C.: (2007) *The Concept of the Political*, The University of Chicago Press, ISBN 978-0226738925
- SKINNER, Q.: (1989) *Political Innovation and Conceptual Change: Language and political change*, Cambridge University, s.: 366, ISBN 0-521-35190-1
- TABERY, Erik. (2017), *Opuštěná společnost, Česká cesta od Masaryka po Babiše*, Nakladatelství Paseka, ISBN 978-80-7432-849-7
- WINTR, J.: (2018) *Principy českého ústavního práva*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, ISBN 978-80-7380-730-6
- ZEMAN, Miloš. *Jak jsem se mýlil v politice*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. ISBN 80-7360-260-1
- ZEMAN, Miloš. *Zpověď informovaného optimisty: rozhovor s Petrem Žantovským*. Řitka: Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-85-5

Použité internetové zdroje

- *Archiv bezpečnostních složek, Protokol registrace svazků agenturního a kontrarozvědného rozpracování* [online]. [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>
- „Jistý prognostik“ si dovolil kritizovat komunistické hospodářství. *Česká televize* [online]. 3. 8. 2010 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1393236-jisty-prognostik-si-dovolil-kritizovat-komunisticke-hospodarstvi>
- *Prezident České republiky-přímá volba* [online]. 2012 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/prezident-ceske-republiky>
- *Komunismus byl nebezpečnější než fašismus: Rozhovor s předsedou ČSSD a prognostikem Milošem Zemanem*[online]. 2004 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/rozhovor/kal_zema.htm
- *Co přijde se Zemanem? Na pozoru se musí mít ČSSD i Nečasova vláda* [online]. Česká televize, 2013 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1120887-co-prijde-se-zemanem-na-pozoru-se-musi-mit-cssd-i-necasova-vlada?mobileRedirect=off>
- *Strana práv občanů ZEMANOVCI* [online]. 2014 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/spoz/r~i:wiki:366/>
- *Miloš Zeman: Sežeňte podpisy a pokusím se znovu o Hrad* [online]. aktuálně.cz, 2012 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=733055>
- *Silný mandát, větší kompetence. To dává smysl, potřebujeme ale skutečně přímou volbu prezidenta?* [online]. reflex.cz, 2017 [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/volby-prezidentske-volby-2018/82388/silny-mandat-vetsi-kompetence-to-dava-smysl-potrebujeme-ale-skutecne-primou-volbu-prezidenta.html?page=6>
- *Chci být prezidentem dolních deseti miliónů, tvrdí Zeman* [online]. novinky.cz, 2013 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/291399-chci-byt-prezidentem-dolnich-deseti-milionu-tvrdi-zeman.html>
- *Projev prezidenta republiky při 5. schůzi Poslanecké sněmovny* [online]. 2018 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident->

[cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-5.-schuzi-poslanecke-snemovny-13838](http://www.zeman.cz/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-5.-schuzi-poslanecke-snemovny-13838)

- *Presumpce viny Miloše Zemana* [online]. 2018 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.noviny.cz/presumpce-viny-milose-zemana/>
- *Ověření výroku z prezidentské debaty* [online]. 2018 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://demagog.cz/vyrok/16326>
- *Rozhovor prezidenta republiky pro Parlamentní listy* [online]. 2017 [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-parlamentni-listy-316658.htm>
- *Z vězení mezi stovku nejvlivnějších osobností světa. Jourová přitom digitální oblast v Evropské komisi zprvu vůbec nechtěla* [online]. 2019 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66556710-z-vezeni-mezi-stovku-nejvlivnejsich-osobnosti-sveta-vera-jourova-pritom-digitalni-oblast-v-komisi-zprvu-vubec-nechtela>
- *Důvěra vrcholným ústavním činitelům – Květen 2019* [online]. 2019 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/4946-duvera-vrcholnym-ustavnim-cinitelum-kveten-2019>
- *JUDr. Stanislav Gross-Úřad vlády* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20041009183134/http://wtd.vlada.cz/scripts/detail.php?id=2339>
- *Politické mapování-Stanislav Gross* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <http://www.mapovani.cz/subjekt/stanislav-gross/33>
- *Gross: Na byt mi přispěl strýc* [online]. 2005 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/gross-na-byt-mi-prispel-stryc.A050116_215711_domaci_pol
- *Kde vzal Grossův strýc 1,2 milionu?* [online]. 18. 1. 2005 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kde-vzal-grossuv-stryc-1-2-milionu.A050117_214828_domaci_sas
- *Stanislav Gross – korunní princ, který selhal* [online]. česká televize, 2015 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1520610-stanislav-gross-korunni-princ-ktery-selhal>
- *Volby do Poslanecké sněmovny České republiky 2013* [online]. idnes.cz, 2013 [cit. 2019-07-4]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/volby/parlamentni/2013>

- *Kompletní spis spolupracovníka StB Andreje Babiše* [online]. aktualne.cz [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kompletni-spis-spolupracovnika-stb-andreje-babise/r~i:gallery:31547/r~i:photo:571923/>
- *O nás-Par slov o ANO* [online]. anobudelip.cz [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>
- *Babiš koupil Mafru* [online]. Česká televize, 2013 [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1089933-babis-koupil-mafu-do-obsahu-novin-zasahovat-nebude-rika-jeho-mluvci>
- *Vícepremiér pro ekonomiku a ministr financí* [online]. anobudelip.cz, 2014 [cit. 2019-07-04]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/ab/cs/muj-zivot/vicepremier-pro-ekonomiku-a-ministr-financi-11076.shtml>
- *Průvodce kauzou Čapí hnízdo* [online]. seznamzpravy.cz, 2018 [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pruvodce-kauzou-capi-hnizdo-pet-kroku-k-pochopeni-pribehu-60272>
- *Volební model srpen 2017* [online]. median.eu, 2017 [cit. 2019-07-04]. Dostupné z: <http://www.median.eu/cs/volebni-model-median-srpen-2017/>
- *Výsledky parlamentních voleb 2017* [online]. info.cz, 2017 [cit. 2019-07-04]. Dostupné z: <https://www.info.cz/volby-2017/vysledky-voleb>
- *I pro Grosse platí presumpce viny* [online]. novinky.cz, 2007 [cit. 2019-07-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/124589-paroubek-i-pro-grosse-plati-presumpce-viny.html>
- *Presumpce viny? TOP 09 a ODS chce mimořádnou schůzi k Čapímu hnízdu* [online]. 2016 [cit. 2019-07-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/top-09-a-ods-chteji-mimoradnou-schuzi-snemovny-k-capimu-hnizdu.A160311_134820_in_domov_ELE
- *Čtvrt milionu lidí na Letné. Budeme tu znovu v listopadu, vzkazují Babišovi* [online]. 2019 [cit. 2019-07-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/demonstrace-proti-babisovi-benesove-milion-chvilek-letna-nejvetsi-ucast.A190623_114319_domaci_lre
- *Median Bleskový průzkum demonstrace na Letné* [online]. median.eu, 2019 [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2019/06/MEDIAN_bleskovy_pruzkum_CRo_cerven_2019.pdf